

ABSTRAKTI 18.–19.1.2013

Heidi Kassara, TtL, tohtoriopiskelija, Kasvatustieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto/ hoitotyön yliopettaja Tampereen ammattikorkeakoulu

GROUNDNED THEORY -MENETELMÄ TUTKIMUKSESSANI

1. Miten päädyin tutkimaan iloa ammatillisessa opiskelussa?

Olen hoitotyön opettaja Tampereen ammattikorkeakoulussa, jossa opetan tulevia sairaanhoitajia. Olen sielultani sairaanhoitaja ja hoitotyön oma tiede on hoitotiede. Olen tehnyt hoitotieteellisen lisensiaattityön aiheesta yksilöllisyys hoitotyössä. Kun kerran on jotain tutkinut, niin siitä jää sieluun halu tutkia lisää. Aiheeni ei kuitenkaan enää innostanut jatkamaan. Miettiessäni uutta tutkimuksen kohdetta Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen tutkimuksen painopistealueena oli suru. Olen ollut kiinnostunut kuolemasta ja surusta nuoresta lähtien ja olen opettanut siihen liittyviä asioita, joten suru aiheena ei enää innostanut. Miettiessäni surua huomasin, että sen vastakohtaksi yleensä ajatellaan iloa, joka aiheena kiinnosti todella paljon. Koska olen ammatillisten aineiden opettaja, niin luonnollisesti halusin tutkia iloa ammatillisessa opiskelussa ja samalla vaihdoin hoitotieteen kasvatustieteisiin.

2. Miksi on tärkeää tutkia iloa ammatillisessa opiskelussa?

Hoitotyön koulutuksessa on aina opetettu hyvää käytöstä ja potilasystävällisyyttä. Henkilökohtainen elämä, sen vaikeudet tai omat asenteet eivät saa näkyä potilaita hoidettaessa. Hoitotyön ammattiin koulututtavien, tulevien hoitajien on osattava hoitaa potilaita mahdollisimman hyvin. Tätä edellyttää myös **laki** potilaan asemasta ja oikeuksista (L785/1992). Hoitotyössä asiakkaat tekevät paljon **valituksia** erityisesti hoitohenkilökunnan käyttäytymisestä. Esimerkiksi vuonna 2011 Tampereen kaupungilla tehtiin 107 valitusta kohtelusta. Määrä oli lisääntynyt edellisvuodesta 15 prosentilla. Mistä tulevat kiukkuiset, vihaiset tai tiuskivat hoitotyöntekijät? Voisiko olla, että iloinen, tyytyväinen, motivoitunut ja huumorintajuinen hoitaja hoitaa potilaitaan hyvin, ilolla ja antaumuksella? Silloin myös potilaat ovat tyytyväisiä, mikä auttaa heitä heidän paranemisessaan. Mitä koulutuksessa voitaisiin tehdä, jotta saataisiin parempia hoitajia?

3. Tutkimuksen metodologiset lähtökodit

Kun jotain lähtee tutkimaan, niin on perehdyttävä siihen ilmiöön, mitä tutkii. Mitä siitä tiedetään maailmalla sekä millaista ilmiötä ja miten sitä haluaa tutkia. **Metodologia** eli menetelmäoppi on tieteenfilosofian osa-alue, joka tutkii tieteellistä menetelmää tiedon hankinnan menetelmänä. Se käsittelee todellisuutta koskevan tiedon peruslähtökohtaa, tieteellistä perusnäkemystä tai maailmankatsomusta.

Määrittelin oman tutkimukseni ilmiöksi ilon. Rajasin tutkimuskohteeni ammatilliseen opiskeluun, koska se kiinnosti oman kokemukseni ja taustani perusteella. Löysin ilosta tietoa paljokin erityisesti psykologian ja filosofian alueelta, mutta varsinaisia tutkimuksia on vaikeampi löytää. Useimmiten

tuodaan esille, millaiset asiat tuovat iloa, ei niinkään sitä, mitä ilo on ja mikä sen merkitys on. Koska olen rajannut tutkimukseni ammatilliseen koulutukseen, tarkastelen teoreettisessa lähtökohdassa ilon määrittelyä ja iloa tunteena, mutta myös ammatillista koulutusta ja opiskelua.

Iloa sinänsä ei ole aiemmin paljoa tutkittu eikä varsinkaan iloa ammatillisessa opiskelussa, joten lähtökohtana on saada uutta tietoa, etsiä uusia tutkimuskohteita ja uutta perspektiiviä. Näin ollen pyrin tutkimuksessani ilon ymmärtämiseen ja teorian kehittämiseen. Miettiessäni oman tutkimukseni, ammatillisen opiskelun ilon peruslähtökohtia, totesin, että siinä on kohteena ihminen, ihmisen kokemustodellisuus ja sen merkitysten kokonaisuus.

Pohtiessani, miten parhaiten voisin saada tietoa ilmiöstä ilo ammatillisessa opiskelussa, niin päädyin **fenomenologis-hermeneuttiseen** tutkimusotteeseen. Fenomenologia korostaa ihmisen havaintoihin ja kokemuksiin perustuvaa tiedon tuottamista. Siinä subjektiiviset aistimukset, kokemukset ja elämykset nähdään merkityksellisinä. Hermeneutiikassa keskeistä on tulkintojen tekeminen, tutkimuskohteen syvälinen inhimillinen ymmärtäminen sekä merkityksiä sisältävien kokonaisuuksien ymmärtäminen ja tulkinta. Tieto hermeneutiikassa ymmärretään jatkuvana tulkintojen prosessina ja tietoa tuotetaan hahmottamalla asioiden välisiä yhteyksiä.

Rajasin tutkimukseni ammatilliseen opiskeluun, mutta koska olen kerännyt aineistoni yksinomaan hoitotyön opiskelijoilta ja omalta työalaltani sekä yhteisöistäni, niin se on myös **etnografinen** tutkimus. Etnografia on kansan ja sen kulttuurin kuvausta. Keskeistä siinä on kuvata ja selittää ihmisen toimintaa heidän ympäristössään tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan.

4. Tutkimukseni metodiset valinnat

Tutkimuksen **metodilla** tarkoitetaan niitä periaatteellisia valintoja, jolla tutkimus on tarkoitus toteuttaa. Millä tutkimusstrategisilla menetelmillä saadaan tutkittavasta ilmiöstä parhaiten tietoa? Metodologisten valintojen perusteella oli selvää, että kvantitatiivinen eikä teoreettinen menetelmä ei tule kysymykseen, koska aiempaa tietoa ei ole paljoakaan eikä teorioita löydy. **Kvalitatiivisella** menetelmällä saadaan hyvin tietoa, kun tutkiminen kohdistuu ihmisen toimintaan, käsityksiin ja kokemuksiin sellaisena kuin tutkittavat henkilöt sen kokevat. Lisäksi syvälinemmän tiedon saamiseksi saatua tietoa pyritään kuvaamaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään.

5. Grounded theory -menetelmä

Olen tehnyt lisensiaattityöni **grounded theory -menetelmällä (GT)** ja tunsin sen menetelmänä kohtuullisen hyvin, joten miettiessäni tutkimuskysymyksiäni totesin, että saan juuri tällä menetelmällä tietoa, jota halusin. Sisällön analyysilläkin olisin varmaan löytänyt jotain uutta, mutta halusin mennä syvemmälle ja eteenpäin kohti teorian muodostamista. GT on tutkimusaineiston analyysimenetelmä, jossa tavoitteena on teorian muodostaminen. Siinä aineiston selittämiseen sopivat käsitejärjestelmät ja luokittelut paljastuvat aineiston analyysin kuluessa ja teoriaa kehitellään kiinteästi empiiriseen aineistoon perustuen. Grounded tarkoittaa aineistoon ankkuroimista. Jatkuvan vertailun menetelmällä tekstistä nostetaan esiin käsitteitä ja sitä kautta

abstraktiotasoa. Teorian eri vaiheet muodostuvat aineistosta nousseista käsitteistä ja kategorioista. (Glaser 1978; Glaser 1998.) Useimmiten kiinnostuksen kohteena ovat sosiaalipsykologiset prosessit: yksilöt ja heidän tapansa ratkaista erilaisia tilanteita (Schreiber 2001).

GT:n kehittivät Barney Glaser ja Anselm Strauss 1960-luvulla (Glaser & Strauss 1967). Nykyisin GT on jakaantunut kahteen tai ehkä useampaankin koulukuntaan (Charmaz 1990; 2000). Glaser pitäytyi induktiivisessa aineistolähtöisyys -lähestymistavassa (Glaser 1992). Strauss painottui induktiivis-deduktiivisempaan suuntaan, mistä aiheutui ristiriitoja ja näiden kahden perustajajäsenen eriytymiseen (Strauss & Corbin 1990).

Nykyisin GT ei ole puhtaasti induktiivinen, koska konteksti otetaan huomioon. GT:ssä teoriaa luodaan induktiivisesti, mutta deduktiivisuus sisältyy tähän siten, että luodaan analyysin kuluessa työhypoteeseja, teemoja käyttäen jatkuvaa vertailua ja niiden tehtävänä on ohjata tutkimuksen etenemistä eri vaiheissa. Se perustuu Peircen abduktiiviseen logiikan periaatteisiin. Abduktio (loitontaminen) mahdollistaa työhypoteesien syntymisen (Atkinson & Housley 2003; Rantala 1999).

Tutkimuksessani käytän **straussilaista GT -menetelmää**. Siinä tutkimus on prosessi, jossa induktiivisuus ja deduktiivisuus vaihtelevat tutkimuksen kuluessa. Lähdin hyvin avoimesti liikkeelle ja keräämään aineistoa haastattelemalla ja asiantuntijaryhmän keskustelulla. Jatkuvan vertailun perusteella muodostuivat ensimmäiset työhypoteesit, teemat, joiden pohjalta muodostin avoimia kysymyksiä käsittävän kyselylomakkeen ja ohjasin seuraavia ryhmäkeskusteluja. Lopullisen analyysin tuloksena muodostuivat alakategoriat, kategoriat, ydinkategoria ja lopulta saadaan substantiivinen teoria.

6. Tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite

Tutkimukseni **tarkoituksena** on kehittää teoria ilosta ammatillisessa opiskelussa. **Tutkimuskysymykset** ovat: 1. Mitkä ovat ammatillisen opiskelun iloa kuvaavat käsitteet? 2. Miten ammatillista opiskelua iloa kuvaavat käsitteet ovat suhteessa toisiinsa? 3. Millainen ammatillisen opiskelun iloa kuvaava teoria rakentuu näiden käsitteiden ja niiden välisten suhteiden kautta?

Tutkimukseni **tavoitteena** on lisätä tietoa ilosta ammatillisessa opiskelussa ja sitä kautta lisätä iloa tuovia kokemuksia ammatilliseen opiskeluun, oppimiseen ja opettamiseen sekä myös iloa elämään yleensä. Lisäksi tavoitteena on opiskelumotivaatiota lisäämällä auttaa opiskelijoita kasvamaan paremmiksi työntekijöiksi ja sitä kautta parantamaan työnsä laatua.

7. Aineiston keruu ja analyysi

Aineistoa olen kerännyt **valikoivaa otantaa** käyttäen **saturaatio**-periaatteella eri vaiheessa olevilta ammattiin opiskelevilta opiskelijoilta ja ammattia opettavista opettajista kootulta asiantuntijaryhmiltä kolmella eritavalla: 1) haastattelut, 2) asiantuntija-ryhmien keskustelut ja 3) kyselyt avoimella kyselylomakkeella. Tiedonantajina on ollut kyselyssä 249 opiskelijaa, syvähaastattelussa 3 opiskelijaa, 3 ryhmäkeskustelussa (á 1 h) yhteensä 10 hoitotyön opettajaa.

Grounded theory -menetelmässä **analyysi** etenee kolmessa vaiheessa: avoimen, aksiaalisen ja valikoivan koodauksen vaiheissa. Avoimessa koodauksessa nimetään löydetyt ilmiöt, etsitään ja nimetään kategoriat ryhmittelemällä löydetyt ilmiöt sekä kuvataan kategorioiden ominaisuudet. Aksiaalisessa koodauksessa yhdistetään kategorioita ja kuvataan kategorioiden väliset yhteydet. Valikoivassa koodauksessa etsitään ydinkategoriaa ja kuvataan sen suhdetta kategorioihin. Lopuksi esitetään substantiivinen teoria.

8. Alustavat löydökset

Iloa on vaikeata kuvata aivan suoraan. Tutkimuksessani ammattiin opiskelevat opiskelijat ovat kuvanneet, että **ilo ammatillisessa opiskelussa sisältää** (kategoria 1) erilaisia kokemuksia ilosta kuten hyvää oloa, riemua ja onnellisuutta. Koska iloa on vaikea kuvata suoraan, niin moni kuvasi iloa kuvaamalla, millaista on, kun iloa ei ole eli sen vastakohtaan, ilottomuuden avulla. Iloon liittyy myös erilaisia kehon reaktioita. Jotta iloa voitaisiin hyödyntää opiskelussa ja opetuksessa, niin on hyvä tietää, mitkä tekijät iloa toisaalta sytyttävät ja toisaalta sammuttavat. **Iloa sytyttävistä tekijöistä** (kategoria 2) tärkein on yhteenkuuluvuuden tunne. Iloa sytyttää myös monet opiskeluun ja oppimiseen liittyvät tekijät. **Iloa sammuttavia tekijöitä** (kategoria 3) ovat muun muassa ongelmat ryhmässä ja vaikeudet opiskelussa.

Ydinkategorian etsiminen on seikkailu ja pitkä prosessi. Ensimmäisenä aineistosta nousi vahvana esiin, että ammatillisessa opiskelussa ilo koetaan merkityksellisenä. **Ilo on merkitystä!** Merkitykselliset ilokokemukset jättävät jäljen sekä kasvattavat ja ovat siten voimavarana opiskelussa. Ilo voi olla pieni ilon hetki tai merkittävä ilokokemus. Pienikin ilon hetki keventää, rentouttaa ja lisää energiaa. Mitä merkityksellisempi ilokokemus on, sitä enemmän se auttaa oppimista ja motivoi sekä **jättää jäljen**. Hoitotyön opiskelijat kuvasivat tällaisia merkittäviä, jäljen jättäviä kokemuksia erityisesti harjoittelussa, mutta myös monet ammatin opiskelussa koetut asiat ”helminä”. Ammattiin valmistuminen on iso asia. Parhaimmat ilokokemukset tukevat **ammatillista kasvua ja ovat voimavarana** ammatillisessa opiskelussa. Kun tämän tiedostaa, niin sitä voi hyödyntää niin opiskelussa kuin opettajana omissa opetuksessaankin.